

CAPITOLUL I

Cele două sute de perechi de pantaloni se umplu de vânt și se umflă. Mi se par niște grăsani fără cap, care se balansează atârnați de frânghiile uscătoriei. Noi, copiii, alergăm printre șirurile de pantaloni albi și împărțim lovituri pe fundurile umflate. Doamna Encarna aleargă după noi cu bătătorul de lemn cu care lovește hainele murdare ca să le scuture de jeg. Ne refugiem în labirintul de străduțe pe care îl formează cele patru sute de cearșafuri umede. Uneori reușește să-l ajungă pe câte unul; ceilalți începem să aruncăm cu cocoloașe de noroi în pantaloni. Rămân pătați, de parcă ar fi făcut pe ei, și ne gândim la bătaia pe care o vor primi porcii lor de stăpâni.

După-amiază, când pantalonii sunt uscați, ajutăm la numărarea lor punându-i în grămezi de câte zece, până la completarea celor două sute. Noi, copiii spălătoarelor, ne adunăm cu doamna Encarna la etajul cel mai de sus al clădirii spălătoriei. Este o hală cu acoperiș în două ape. Doamna Encarna încape în picioare în zona din mijloc și aproape că dă cu cocul în grinda centrală. Noi rămânem în părțile laterale și ne lovim cu capul de tavan. Lângă doamna Encarna este mormanul de pantaloni, de cearșafuri, de izmene și de cămași. Ultimele sunt fețele de pernă. Fiecare dintre acestea are un număr, și doamna Encarna le numește și le aruncă spre băiatul care are în grijă acea grămadă. Fiecare dintre noi avem alături două sau trei mormane,

unde sunt numerele cu „douăzeci“, „treizeci“ sau „șaizeci“. Lăsam fiecare obiect să cadă în mormanul corespunzător. Apoi, în fiecare față de pernă, de parcă ar fi un sac, vârfăm un pantolon, două cearșafuri, o pereche de izmene și o cămașă, care au toate același număr. Joia, coboară carul cel mare, tras de patru cai, care încarcă cei două sute de saci cu rufe curate și lasă alte două sute cu rufe murdare.

Sunt efectele soldaților din Escorta Regală, singurii soldați care dorm în așternuturi.

În fiecare dimineață, soldații din escortă trec călări pe Podul Regelui, înconjurând o trăsură deschisă, în care merge principele și, uneori, regina. Mai întâi, iese din tunel un grăjdar care îi anunță pe ostașii de gardă de la pod, și aceștia îndepărtează lumea. Apoi, trece trăsura cu escortă, când podul este deja pustiu. Cum suntem copii și nu putem fi anarhiști, gărzile ne lasă pe pod când trec. Nu ne sperie soldații din escorta călare, pentru că ne-am obișnuit să le vedem pantalonii.

Principele este un băiat blond cu ochi albaștri, care ne privește și râde, cu o față de prostănac. Se spune că e mut și că se plimbă prin parcul Casa del Campo¹ între un preot și un general cu mustață albă, care îl însoțesc în fiecare zi. S-ar simți mai bine aici, la râu, jucându-se cu noi. Pe deasupra, l-am vedea în pielea goală când ne scaldăm și am afla cum este un principe pe sub haine. Dar se pare că nu îi este permis. Odată, i-am spus lui Jupân Granizo, proprietarul spălătoriei, pentru că el se are bine cu paznicul-șef al parcului Casa del Campo care vorbește câteodată cu principele. Jupân Granizo ne-a promis, dar apoi ne-a spus că nu-l lasă generalul.

Soldații ăștia sunt toți la fel. Acasă la unchiul meu José vine un general care a fost în Filipine. Și-a adus de acolo un chinez foarte bătrân care mă iubește mult, un baston dintr-un lemn de

¹ Casa de la Țară sau Casa de Vacanță

culoare roz, despre care zice că este osul unui pește numit lamantin și care îl ucide pe cel pe care îl lovește, și o cruce care nu este o cruce, ci o stea verde cu mai multe raze. O poartă peste tot: brodată pe vestă și pe cămașă, precum și pe un nasture emailat de pe reverul hainei.

Generalul, când vine la noi acasă, mârâie, dregându-și vocea, și mă întreabă „dacă sunt un bărbătel“. Și începe de îndată să mă dojenească: „Băiete, fii cuminte, bărbăteii nu fac asta“. „Băiete, lasă pisica; ești de-acum un bărbat.“ Obișnuiesc să mă așez între picioarele unchiului meu, și ei sporovăiesc despre politică și despre războiul dintre ruși și japonezi¹. Războiul s-a sfârșit de ani de zile, dar generalului îi place să vorbească despre el, pentru că a fost în China și în Japonia. Când vorbește despre asta, îi ascult și, de fiecare dată când aud cum le veneau japonezii de hac rușilor, mă bucur. Am o ciudă nebună pe ruși. Au ca rege o bestie, care este țarul, și un șef al poliției care se numește Petrov, „căpitanul Petrov“, și ăsta e un sălbatic care mână oamenii de la spate cu lovituri de bici. În fiecare duminică, unchiul meu îmi cumpără *Aventurile căpitanului Petrov*. Se aruncă multe bombe împotriva lui, dar nu este niciodată ucis.

Când ei nu vorbesc despre război, mă plictisesc și mă pun pe joacă, trântit pe covorul din sufragerie.

Acest general care umblă cu principele trebuie să fie la fel. El este cel care o să-l învețe cum să facă război când o să fie rege, pentru că toți regii trebuie să știe cum se face un război. Preotul îl învață să vorbească. Asta n-o înțeleg, pentru că, dacă este mut, nu știu cum o să vorbească; poate c-o să vorbească pentru că e principe, deoarece, dintre mușii pe care îi cunosc, nici unul nu vorbește decât prin semne, și nu cred că asta se-ntâmplă din lipsa preoților.

¹ 1904-1905

Acum mă plictisesc pentru că nu apare nici o minge, și avem nevoie de una ca să ne jucăm după-amiază. E foarte simplu să pescuiești o minge.

În fața casei lui Jupân Granizo e un podet de lemn, făcut din două șine de tren așezate de-a curmezișul și acoperite cu scânduri groase, cu balustradă și tot ce-i trebuie, vopsit în verde. Pe acolo trece un râu negru care iese dintr-un tunel pe sub Podul Regelui; tunelul și râul alcătuiesc canalul de scurgere al Madridului. Noi, de la înălțimea podului, pescuim cu un minciog făcut dintr-un băț lung și o plasă veche de sârmă de la un vas cu jăratric toate mingile pe care le pierd băieții pe străzile din Madrid, pentru că se strecoară prin gurile de scurgere ale canalelor și coboară plutind. Odată, am cules una de cauciuc vopsită în multe culori. A doua zi, la școală, mi-a luat-o Cerdeño, și, cum e mai mare decât mine, a trebuit să-mi țin gura. Dar l-a costat scump: am azvârlit cu pietre în el, de sus, de pe *corrala*¹; a purtat bandaj trei zile, și a trebuit să i se coasă creierii cu ață. Firește că nu știe cine a fost cel care l-a lovit; dar, în caz că ar afla, port mereu o piatră ascuțită în buzunar, și, de îndată ce-ar dori să mă bată, ar fi cusut din nou.

Antonio, băiețelul schiop, a căzut odată de pe podet și a fost cât pe-acți să se inece. L-a scos domnul Manuel, băiatul de la spălătorie, și l-a apăsat pe burtă cu amândouă mâinile. A început să scoată apă murdară pe gură; i-au dat apoi să bea ceai și rachiu. Domnul Manuel, cum este un bețivan, a tras o înghițitură zdravănă chiar din sticlă, pentru că-și udase pantalonii și spunea că-i era frig.

Nimic, nu se vede nici o minge; mă duc la masă, că mă cheamă mama. Azi o să mâncăm la soare, pe iarbă. Asta îmi place mai mult decât în zilele când nu e soare și e frig; atunci, mâncăm în casa lui Jupân Granizo. Este o bodegă cu o

¹ Clădire cu mai multe locuințe individuale tipică pentru Madrid, cu coridoare care dau într-un mare patio interior.

teighea de cositor și cu niște mese rotunde, toate șchioape; se varsă supă, și, pe deasupra, vasul cu jăratric scoate o putoare insuportabilă. Nu e un vas cu jăratric, este o sobiță portabilă foarte mare, cu un ochi în mijloc și cu oalele tuturor spălătoarelor de jur împrejur. Oala mamei mele este mică, pentru că nu suntem decât noi doi, dar oala doamnei Encarna pare un chiup. Sunt nouă persoane și au ca farfurie un mic lighean. Se așază toți împrejur și-și vâără lingura pe rând. Când plouă și mănâncă înăuntru, se așază la două mese și împart mâncarea în lighean și o cratiță de lut foarte mare, pe care Jupân Granizo o are ca să gătească melci duminică. Pentru că duminicile nu funcționează spălătorie și Jupân Granizo gătește melci; după-amiază, vin aici bărbați și femei să danseze și mănâncă melci și beau vin. Într-o duminică, ne-a invitat pe mama și pe mine, și eu m-am umflat de mâncare. Melcii se culeg chiar aici în iarbă, mai cu seamă după ce plouă, când ies la soare. Noi, copiii, îi culegem, le vopsim cochiliile și ne jucăm cu ei de-a cursele de cai.

Mâncarea de năut are aici un gust mai bun decât acasă: se taie pâinea foarte subțire, și apoi se varsă peste ea supă de carne, galbenă de la șofran. Mănânci întâi supă, apoi năutul și la urmă carnea, cu roșii tăiate pe jumătate, presărate cu sare. Ca desert, salată: niște lăptuci zemoase cu un miez foarte fraged, cum nu există la Madrid. Le cultivă Jupân Granizo aici, lângă canalul de scurgere, pentru că spune că apa din canal le face să crească mai bine; și e adevărat. Asta pare să fie o porcărie, dar și gunoiul se aruncă pe câmp, iar găinile îl mănâncă. Și, cu toate astea, și pâinea, și găinile sunt foarte gustoase.

Găinile și rațele știu care este ora mesei. De cum au văzut că mama răstoarnă banca, au și început să vină. Sub bancă, era o rămă foarte mare și foarte lungă, și o rață a văzut-o imediat. A mâncat-o la fel cum mănânc eu fideaua mai groasă: a lăsat-o să-i atârne din cioc, și apoi a sorbit-o, făcând „upf” și haț!

Apoi și-a ciugulit penele de pe gât, ca și cum i-ar fi rămas firimituri, și a așteptat să i se arunce o bucațică de pâine. Nu i-o dau din mână, pentru că este foarte proastă: ciupește degetele și, cum are ciocul foarte tare, mă doare.

Cu banca răsturnată drept masă, mâncăm amândoi, eu și mama, așezați pe pământ. Mama are niște mâini foarte mici: și, cum toată dimineața, de când a răsărit soarele, a spălat întruna, degetele i-au rămas zbârcite ca pielea babelor, cu unghiile foarte strălucitoare. Câteodată, buricele degetelor îi sunt mâncate de leșia care le arde. Iarna îi crapă mâinile, pentru că, atunci când le are ude și le usucă în aer, apa îngheață, și ele se umplu de mici cristale. Îi tâșnește sângele, de parcă ar fi zgâriat-o o pisică. Atunci, se dă cu glicerină pe ele și se vindecă numaidecât.

Când o să terminăm de mâncat, o să facem cursa de mașini Paris–Madrid cu roabele de cărat rufele. I-am șterpelit domnului Manuel patru, fără ca el să-și dea seama, și le ținem ascunse la Pradera¹. Nu vrea să ne jucăm cu ele pentru că sunt foarte grele și zice că o să ne rupem un picior; dar este foarte amuzant. Au o roată de fier în față, care scârțâie când se învârtește; unul dintre noi se urcă deasupra, iar altul o împinge cât îl țin picioarele, până când obosește; atunci, răstoarnă deodată roaba, și cel care e în ea cade. Odată, am făcut așa o ciocnire de trenuri, și micuțul șchiop și-a strivit un deget. Bietul de el e tare nefericit: taică-său l-a lovit cu un băț și l-a lăsat șchiop; cum am mai spus, a căzut de pe canalul de scurgere; pentru că e șchiop și nu strică decât o gheată, mai-că-sa îl obligă să-și pună amândouă ghetetele din aceeași pereche, câte una în fiecare zi, ca să le uzeze la fel. Când vine rândul stângului, cel care-i lipsește, rămâne șchiop de

¹ Pajiște

amândouă picioarele, și e foarte nostim să-l vezi alergând atârnat de cârje.

Eu am văzut cursa Paris–Madrid pe strada Arenal¹, în colțul străzii unde locuiește unchiul meu. Au fost puși mulți paznici, ca oamenii să nu se calce în picioare, dar nu ne-au lăsat să ajungem în fugă până la Puerta del Sol², cum am fi dorit noi. Linia de sosire era la Puente de los Franceses³, și acolo s-au făcut zob patru sau cinci mașini. Eu nu văzusem niciodată un automobil de curse, pentru că alea din Madrid seamănă cu niște trăsuri fără cai; dar astea sunt diferite. Sunt mai joase și foarte lungi, și omul e vârat înăuntru, lungit, și i se vede doar capul, cu o caschetă care să-i țină părul și niște ochelari mari cu lentile de sticlă, precum cei ai scafandrilor. Automobilele au niște țevi foarte mari, și pe acolo scot explozii ca loviturile de tun, cu mult fum care miroase foarte urât. Ziarele spuneau că au alergat cu nouăzeci de kilometri pe oră. Trenul spre Mérida, care nu e decât la 37 de kilometri de Madrid, merge de la șase dimineața până la unsprezece, așa că nu-i deloc de mirare că le-au zburat creierii pe drum.

Mie-mi place să alerg așa. În cartier, noi, copiii, avem un automobil. Este o ladă cu patru roți, și cele două din față pot fi mânuite cu o sfoară. Coborâm cu el în goană panta de pe strada Lepanto, care este foarte lungă. Când ajungem jos, alergăm cu viteză pe asfaltul din Plaza de Oriente⁴. Singurul pericol este că jos, la colțul străzii, este un felinar; Manolo, băiatul cârciumarului, s-a lovit într-o zi de felinarul ăsta și și-a rupt un braț. Striga cât îl ținea gura, dar probabil că n-a fost ceva foarte grav,

¹ Teren Nisipos

² Poarta Soarelui

³ Podul Francezilor

⁴ Poarta Orientului. I s-a dat denumirea de Piața Orientului, deși dacă ne luăm după poziția sa pe planul Madridului, ar fi trebuit să se numească Piața Apusului.

pentru că i-au pus brațul în ghips și se urcă din nou în mașină. Doar că acum îi este frică: atunci când ajunge la capătul pantei, frânează cu piciorul în trotuar.

Pajiștea pe unde facem cursa de automobile se numește Paseo de la Virgen del Puerto¹. Este o pajiște plină toată cu iar-bă, cu mulți plop și castani din Indii. Plopilor le smulgem scoarța, și dedesubt le rămâne o pată verde-deschis care pare că mustește; castanii fac niște bile pline cu țepi care au înăuntru castanele, dar nu se pot mânca, pentru că te doare burta. Noi, când culegem unele, le ascundem în buzunar și, când vedem că altul stă pe vine, îi tragem cu ea în fund. Țepii i se înfig și-l fac să sară în sus. Odată, am tăiat una pe jumătate și am pus coaja, tăiată în două, sub coada unui măgar care păștea iarba pe pajiște. Măgarul alerga peste tot zvârlind din picioare și nu se lăsa prins nici de stăpânul lui.

Nu știu de ce se cheamă locul ăsta al Fecioarei din Port. Bineînțeles că este o fecioară într-un mic schit. Acolo locuiește un preot foarte gras care vine câteodată să se plimbe printre plop și se așază sub un copac. Trăiește cu o fată foarte frumoasă despre care spălătoarele spun râzând că e fiică-sa, dar el zice că e nepoată-sa. Într-o zi, l-am întrebat pe preot de ce se numește Fecioara din Port și mi-a spus că e din pricină că e fecioara pescarilor, și, când aceștia naufragiază, se roagă la ea și se salvează; sau, dacă se îneacă, merg în ceruri. Nu știu de ce o țin la Madrid și n-o duc la San Sebastián, unde este mare și sunt pescari. Eu i-am văzut acum doi ani când m-a dus unchiul în timpul verii. Aici, pe Manzanera¹, nu există șalupe, nici pescari, nici nu se poate îneca cineva, pentru că apa, unde-i mai adâncă, îmi ajunge până la brâu.

¹ Aleea Fecioarei din Port

² Râu, lung de 85 de kilometri, care străbate Madridul.

Se pare că o țin aici pe Fecioară pentru toți cei născuți în Galicia care sunt la Madrid. În august, cei născuți în Galicia și în Asturias vin la Pajiște și cântă și dansează în sunetul cimpoaielor; mănâncă și se îmbată. O scot pe Fecioară în procesiune prin Pajiște și merg în urma ei cântând la cimpoaie. Copiii de la azil coboară și ei și cântă muzică de procesiune. Țștia sunt copii fără tată și fără mamă, îi țin acolo internați și îi învață să cânte muzică. Atunci când nu cântă bine la trompetă, cel care-i învață le trage un pumn în ea și le sparge toți dinții. L-am văzut pe unul care nu-i avea, dar care cânta foarte bine la cornetul cu pistoane; știa să cânte singur chiar și cupletele jotei¹. Toți ceilalți amuțeau, și atunci el, cu trompeta, cânta jota, și oamenii îl aplaudau. Saluta, și apoi femeile și unii bărbați îi dădeau bănuți pe ascuns, pentru ca dirijorul fanfarei să nu-l vadă și să i-i ia. Atunci când cântă așa la procesiuni, sunt plătiți. Paralele sunt păstrate de profesor, iar lor nu li se dă decât supa de usturoi de la azil. Pe deasupra, au și păduchi și, la ochi, o boală care se numește trahomă și care este ca și cum ar fi fost unși cu grăsime de cârnăciori; unii sunt tunși chilug din pricina mizeriei.

Pe mulți dintre ei, mamele lor i-au lăsat la azil când încă mai sugeau țâță. Țșta e unul dintre motivele pentru care eu o iubesc atât de mult pe mama. Când a murit tatăl meu, eram patru frați, și eu aveam două luni. Mama a fost sfătuită – așa cum mi-a povestit – să ne lase la azil, pentru că n-o să poată să ne crească pe toți patru. Mama a plecat la râu să spele rufe. Unchiul și mătușa ne-au luat la ei pe mine și pe ea; în zilele când nu spală la râu, muncește ca servitoare în casa lor și gătește, face curat și spală pentru ei; noaptea se duce la mansarda unde locuiește cu sora mea Concha. Fratelui meu José – cel mai

¹ Dans popular spaniol cu mișcări repezi și cu acompaniament de castaniete, la care perechile dansează față în față, pe loc, originar din Aragón, Navarra și Levante.

mare dintre noi – i se dă de mâncare la Școala Piaristă¹. Când a împlinit unsprezece ani, l-a luat să muncească la Córdoba fratele mai mare al mamei, care are acolo o prăvălie. Sora mea primește de mâncare la Colegiul de Călugărițe, iar celălalt frate al meu, Rafael, este intern la Colegiul Sfântul Ildefonso, care este pentru băieții orfani născuți la Madrid.

Eu merg la mansardă două zile pe săptămână, pentru că unchiul zice că trebuie să fiu ca frații mei și să nu mă cred domnișorul familiei. Nu-mi pasă; mă distrez mai mult decât acasă la unchiul și la mătușa mea, pentru că, deși unchiul este foarte bun, mătușa este o bătrână habotnică foarte cârcotașă care nu-mi dă pace. După-amiezile mă silește să merg cu ea să spun rozariul la biserica Santiago, și asta e deja prea mult. Eu cred în Dumnezeu și în Fecioară, dar îmi petrec toată ziua rugându-mă: la șapte dimineața, în fiecare zi, slujba la colegiu. Înainte de ore, rugăciunea; apoi, ora de religie și de morală; înainte de a ieși din clasă, din nou rugăciune. După-amiază, la întoarcerea în clasă, și la ieșire, iarăși rugăciune, și apoi, când sunt atât de bucuros jucându-mă pe stradă, mă strigă mătușa și mă duce cu ea să spun rozariul; mă mai pune să mă rog seara și dimineața, când mă culc și când mă trezesc. Când mă duc la mansardă, nu mai merg nici să spun rozariul, nici nu mă mai rog dimineața și seara.

Acum, vara, când nu e școală, stau la mansardă luna și marțea, zilele când mama coboară la râu, și mă duc cu ea ea să-mi petrec ziua pe câmp.

Când mama o să termine de strâns rufele, o să mergem acasă pe Coasta Luncii. Îmi place drumul, căci trecem pe sub Viaduct, un pod de fier foarte mare care trece peste strada Segovia. De acolo, de sus, se aruncă oamenii ca să se omoare. Eu

¹ Instituții de învățământ patronate de Ordo Scholarum Piorum – Ordinul Școlilor Pioase – (sau de Binefacere) înființat la 1597 de Iosif Calasanzju în Italia, având sarcina de educare gratuită a copiilor și a tinerilor.

știu unde se află o dală pe trotuarul din strada Segovia care e spartă în patru bucăți, pentru că s-a aruncat un tip și a căzut în cap. Capul i s-a făcut chiselită, iar piatra s-a spart. Au desenat o cruce micuță ca să se știe. Când trec pe sub Viaduct, mă uit în sus ca nu cumva să se arunce cineva, pentru că n-ar avea nici un haz să ne strivească pe mama și pe mine. Măcar dacă ar cădea peste sacul pe care îl poartă domnul Manuel, n-ar păți-o prea rău, pentru că este un sac foarte mare, mai mare decât un om. Cum eu țin socoteala rufelor cu mama, știu cât încap: douăzeci de cearsafuri, șase fețe de masă, cincisprezece cămăși, douăsprezece cămăși de noapte, zece perechi de izmene, în sfârșit, o groază de lucruri. Domnul Manuel, bietul de el, când ajunge sus în mansardă, trebuie să se încovoie ca să intre pe ușă. Lasă sacul să-i cadă încetișor ca să nu plesnească și rămâne rezemat de perete respirând foarte iute și cu sudoarea curgându-i pe față. Mama îi dă întotdeauna un pahar de vin foarte plin și îi spune să se așeze. Dacă ar bea apă, ar muri, pentru că i s-ar opri transpirația. Bea paharul de vin, și apoi scoate din buzunar o grămadă de chiștoace de țigară și un pac cu hârtie de fumat cu foițe foarte mari și își face din mucuri o țigaretă foarte groasă și foarte prost înfășurată. Odată, i-am șterpelit unchiului meu o țigară de foi cu inel și i-am adus-o. El i-a povestit mamei, și ea m-a certat. Apoi mama i-a spus unchiului, și m-a certat și el, pentru că nu trebuie să furi lucrurile altcuiva; apoi m-a sărutat și m-a dus la cinema, pentru că a spus că am bune simțăminte; și, de fapt, nu știu dacă am făcut bine sau rău dându-i domnului Manuel țigara de foi. Dar cred că am făcut bine, pentru că omul s-a bucurat foarte tare; a fumat-o într-o zi, după ce a mâncat, și apoi a păstrat chiștocul; l-a tocat și și-a făcut din el țigaretete. Acum, uneori, unchiul îmi dă câte o țigară de foi ca să i-o dau domnului Manuel. Înainte, nu-mi dădea.

Viaductul este făcut tot din fier, la fel ca turnul Eiffel din Paris, dar firește că nu e atât de înalt. Turnul Eiffel este un turn